

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI
MUHTASAR FELSEFE-İ ŪLÂ

Hande Nur BOZBUĞA

Dr. Hande Nur Bozbuğa;
1993 İstanbul doğumlu. 2011’de İstanbul/Eyüp Anadolu İmam Hatip Lisesi’ni, 2016’da İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ni bitirdi. İstanbul Valilięi Güngören Sosyal Hizmet Merkezi’nde 6 yıl Arapça tercümanlık yaptıktan sonra 2024 yılında Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi’nde Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü’nde öğretim üyesi oldu. “İzmirli İsmail Hakkı’da Kötülük Problemi” konusunda Yüksek Lisans, “Modern Türk Düşüncesinde Din Eleştirisi” üzerine doktora çalışması yaptı. Kötülük problemi, ahlâk felsefesi, metafizik ve din eleştirisinin eleştirisi konularında muhtelif dergilerde makaleleri yayınlanan yazar, hala aynı fakültede öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

İZMİRLİ İSMAİL HAKKI
MUHTASAR FELSEFE-İ ÜLÂ

Hande Nur BOZBUĞA

Emin Yayınları: 550

İzmirli İsmail Hakkı Muhtasar Felsefe-i Ūlâ

Yay. Haz. Hande Nur BOZBUĞA

Bursa, Ağustos- 2024

Kapak

Yunus Emre Özdamar

Baskı ve Cilt

E M İ N Y A Y I N L A R I

Fethiye Mah. Kırlangıç Sok. No: 2 Nilüfer/BURSA

Tel: (0224) 2422898, Fax: (0224) 2412569

www.eminyayinlari.com.tr

© Bütün yayın hakları anlaşmalı olarak Emin Yayınları'na aittir. Kitap, yayının ve yazarın izni olmaksızın hiçbir surette (baskı, fotokopi, elektronik, manyetik, mekanik ve sesli ortamlarda ya da başka bir şekilde) kısmen veya tamamen çoğaltılamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

KŪTŪPHANE BİLGİ KARTI

İzmirli İsmail Hakkı Muhtasar Felsefe-i Ūlâ

Hande Nur BOZBUĞA

1. Kelâm 2. İslam 3. Din

ISBN: 978-625-6563-50-6

Sertifika No: 41427

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	5
ÖNSÖZ	13
1. İZMİRLİ İSMAİL HAKKI.....	15
2. MUHTASAR FELSEFE-İ ŪLĀ ADLI ESERİN ANLAM VE ÖNEMİ	20
3. MUHTASAR FELSEFE-İ ŪLĀ'NIN LATİNİZASYONU	31
Muhtasar Felsefe-i Ūlā.....	35
Felsefe-i Ūlā'nın Tarifi ve Mevzū'u ve Taksimi	35
Tarifi	35
Mevzū'u	35
Vech-i Tesmiyesi	36
Taksimi.....	36
Felsefe-i Ūlā'nın Kanunî Bir İlim Olduđu	37
Menhec-i Felsefe-i Ūlā.....	40
BAB-I EVVEL	
İLM-İ İNTİKĀD VEYA MARİFET NAZARİYESİ	43
İlmi-i İntikād	43
Hisbâniye ve İkâniye Mezhepleri.....	44
İkâniye.....	44
Hisbâniye Mezhebi.....	45
Edille-i Hisbâniye	45
Mezheb-i Tedrîbiyenin Israrı	48
İhtimâliye Mezhebi.....	50
Münâkaşa.....	51
Şekk-i Mutlak veya Şekk-i Kat'î ile Şekk-i Muvakkat	51

Îkâniye Mezhebi.....	52
Îzâfiye Mezhebi.....	53
Îzâfiye-i Âfâkiye veya İsbâtiye Mezhebi	54
Edille-i İsbâtiye	57
Fransız İsbâtiyûnu	63
İngiliz İsbâtiyûnu.....	64
Tedrîbiye Mezhebi.....	65
Araziye Mezhebi.....	65
Mezheb-i İzâfiye-i Enfüsiye veya İntikâdiye	68
İntikâd-ı Akl-ı Mahz.....	70
İntikâd-ı Akl-ı Amelî.....	78
İntikâd-ı Meleke-i Tasdîk (Hüküm).....	80
Kavvâm	82
Mezheb-i İntikâdiyenin Mebâdîsi	82
Edille-i İntikâdiye	83
Mezheb-i İntikâdiyeyi İntikâd	84
Nev-İntikâdiye Mezhebi	91
Mezheb-i Misâliye	94
Misâliye-i Âfakiye Mezhebi	96
Marifetin Kıymet-i Âfâkiyesini İzâh	98
Îkâniye ve Sıdk (Hak).....	101

BAB-I SÂNÎ

İLM-İ MÜKEVVENÂT	105
(Mevcûd Nazariyesi)	105
İlm-i Kiyâni-i Aklî.....	105
Fasl-ı Evvel: Tahlîl-i Mevcûd	105
Mevcûd	105
Mevcûdun A'râzı.....	106
Ehâsîl-i Tahlîl – Zât.....	107
Havâss-ı Zât	108
Vücûd (Eys).....	108
Cevher	109

Cevher ile Zât ve Vücûd Arasındaki Nisbet.....	110
Kuvve ve Fiil	113
Mebâdi-i Üvel.....	115
Mebde-i İttihâd	115
Mebde-i Sebep.....	118
Mebde-i İliyet.....	119
Mebde-i Gâiyet veya Mebde-i İlel-i Gâiye	120
Mebde-i Cevher	122
Mebâdinin Sûret-i Keşfi.....	123
Mebâdi-i Üvelin Evsâf-ı Selâse-i Zâtîyesi.....	123
Tahlîl-i Mebâdi.....	125
Me'âni-i Üvelin Tabiat ve Aslı.....	127
Mutlak.....	128
Nâ-mütenâhî	128
Ekmel	128
Mebâdi-i Üvelin Aslı	132
İlel	133
Aksâm-ı İlel	134
İllet-i Gâiye	135
İllet-i Sûriye.....	136
İllet-i Fâiliye	136
İllet-i Maddiye	137
İlel-i Sevânî	137
Fasl-ı Sâni.....	139
Mebâdi-i İlm-i Kiyânî.....	139
(Mebhas-i Madde).....	139
1. Âlem-i Hâricînin Varlığı.....	140
Mezheb-i Misâliyîn.....	140
Misâliyûn'a Göre Âlem-i Hâricînin Tarz-ı	
Mevcûdiyeti	143
Mezheb-i Misâliyenin Suver-i Muhtelifesi.....	145
Kant'ın Misâliye-i 'Âliyesi.....	145
Hume ve Stuart Mill'in Misâliyesi	147
Hakîkiyûn Mezhebi.....	147
2. Tabiat-ı Ecsâm.....	151

Tahlîl-i Cisim.....	151
3. Tabiat-ı Madde.....	154
Zerre Faraziyesi	155
Bu'ûd Faraziyesi.....	157
Cüz-i Lâ-Yetecezzâ Faraziyesi.....	158
Kavânîn-i Tabiatın Ciheti	159
Kavânîn-i Tabiat	159
İlmü'n-Nefs-i Aklî (Ruh).....	161
Hayat Nazariyeleri	162
Mihanikiye Nazariyesi.....	163
Mizâciye ('Âliye) Nazariyesi.....	166
Hayeviye Nazariyesi.....	166
Ruhiye (Nesemiye) Nazariyesi.....	168
Vücûd-i Ruh	168
Araziye-i Nefsiye.....	169
Araziyeye Göre Ruhun Mufârik (Manevî) Olması	170
Mezheb-i Maddiyûn	175
Edille-i Maddiyûn	176
Maneviyûn (Ruhâniyûn).....	179
Maddiyûn ile Maneviyûn Arasındaki	
Münâkaşa	185
Ruh ile Cismin İttihâdı.....	190
Neş'et-i Uhrâ (Bekâ-i Ruh)	197

BAB-I SÂLİS

İLM-İ İLÂHİYÂT 199

(Mebde-i Evvel ve İllet-i Ūlâ Nazariyesi)..... 199

Mihanikiyet veya Mezheb-i Maddiyûn.....	199
Mezheb-i Gâiyûn	203
Vücûd-i Bârî Teâlâ	205
1. Edille-i Cismâniye	206
2. Edille-i Mâ-Ba'de't-Tabîiye	217
3. Edille-i Ahlâkiye	224

Kant'ın Edille-i Vücûd-i Vâcibi Tasnifi.....	226
Edille-i Vücûd-i Vâcib Cetveli.....	228
Kant'ın İntikâdâtı.....	229
Sıfât-ı İlâhiye.....	231
Tekvîn-i Âlem.....	237
İnâyet-i Sübhâniye.....	241
Âlemin Kıymeti.....	244

HÂTİME

Felsefe-i Cedîde ve Felsefe-i Hâzıra..... 251

Felsefe-i Cedîde'nin Sûret-i Zuhûru	251
Mesâlik ve Medâris-i Felsefiye.....	256
Edvâr-ı Felsefiye	258
Safahât-ı Felsefe-i Cedîde	261
Asr-ı Ahir Felsefesi	275
1. Alman Felsefesi	275
2. İngiliz Felsefesi.....	280
3. Fransız Felsefesi	283
4. İtalya Felâsifesi.....	297
Mâ-Ba'de't-Tabîiyenin Lüzûmu	298

FİHRİST..... 301

Derûn-i Kitâbede Müsta'mel Olan Istılâhât ve Tabîrât-ı Felsefiye..... 308

SONUÇ 367

KAYNAKÇA 369

